

ПОВНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ТВАРИННИЦТВА

ДОВІДНИК-ПОСІБНИК
ІЗ РОЗВЕДЕННЯ,
УТРИМАННЯ ТА ПЕРЕРОБКИ

Якщо ви бажате організувати власне фермерське господарство, убезпечити себе від помилок і зайвих витрат, мати здорове й високопродуктивне поголів'я, отримувати якісну продукцію і високий прибуток — ця книга для вас. В енциклопедії описано найпопулярніші породи великої рогатої худоби, кіз, овець, свиней, кроликів. Наведено креслення і схеми, а також рекомендації щодо будівництва тваринницьких приміщень, практичні поради з розведення та вирощування тварин. Запропоновано таблиці з раціонами годування. Особливу увагу приділено найбільш поширеним захворюванням: описано їхні причини, лікування і, головне, профілактичні заходи, що дозволять зберегти здоров'я і продуктивність тварин на довгий термін.

www.bookclub.ua

ISBN 978-966-14-9328-4

9 789661 493284

ПОВНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ТВАРИННИЦТВА

ПОВНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ТВАРИННИЦТВА

ДОВІДНИК-ПОСІБНИК ІЗ РОЗВЕДЕННЯ,
УТРИМАННЯ ТА ПЕРЕРОБКИ

- Вибір порід великої і дрібної рогатої худоби, свиней, кроликів
- Особливості утримання та догляд
- Профілактика і лікування найпоширеніших захворювань
- Облаштування хліва, кошари, кліток, вольєрів
- Норми годування та раціон

КЛУБ
ПОМЕЖНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

ПОВНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ТВАРИННИЦТВА

ДОВІДНИК-ПОСІБНИК ІЗ РОЗВЕДЕННЯ,
УТРИМАННЯ ТА ПЕРЕРОБКИ

ХАРКІВ **КЛУБ**
2015 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 619
ББК 48
П42

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Видавництво не несе відповідальності за можливі наслідки
виконання наведених рекомендацій. Посібник не може замінити
консультації кваліфікованого спеціаліста

Переклад з російської *Жанни Куяви*

Перекладено за виданням:
Полная энциклопедия животноводства / сост. Ю. Д. Бойчук. — Харьков :
Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга», 2015. — 416 с. : ил.

Дизайнер обкладинки *Андрій Цепотан*

Популярне видання

Повна енциклопедія тваринництва

Укладач

БОЙЧУК Юрій Дмитрович

Головний редактор *С. С. Скляр*
Завідувач редакції *К. В. Новак*
Відповідальний за випуск *І. Г. Веремій*
Редактор *О. М. Журенко*
Художній редактор *С. В. Місяк*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *І. Г. Близнюкова*

Підписано до друку 13.07.2015.
Формат 84x108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «Minion Pro». Ум. друк. арк. 21,84.
Наклад 10 000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Семейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
на ПП «ЮНІСОФТ»
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р.
www.ttornado.com.ua
61036, м. Харків, вул. Морозова, 13Б

-
- © DepositPhotos.com / Johnny87, Ankevan-Wyk, Goldika, KatPaws, обкладинка, 2015
 - © Книжковий Клуб «Клуб Семейного Дозвілля», видання українською мовою, 2015
 - © Книжковий Клуб «Клуб Семейного Дозвілля», художнє оформлення, 2015

ISBN 978-966-14-9328-4

РОЗДІЛ 1

УТРИМАННЯ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

ОСНОВНІ КЛАСИФІКАЦІЇ ПОРІД ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Зазвичай велику рогату худобу (далі — ВРХ) класифікують за різними ознаками та об'єднують у декілька груп. Існує три класифікації порід худоби: краніологічна, господарська, географічна.

За **краніологічною класифікацією**, що ґрунтується на відмінностях у будові черепа, виділяють такі типи ВРХ:

- вузьколобий (до нього зараховують голландську, холмогорську, сіру українську, ярославську, тагільську, червону степову та ін.);
- лобатий (симентальська і всі похідні від неї породи);
- короткорогий (швіцька, джерсейська, костромська, лебединська та ін.);
- короткоголовий (тирольська, герфордська, червона горбатовська, казахська білоголова та ін.);
- пряморогий (калмицька, монгольська худоба).

Крім цього, виділяють комолий тип — усі безрогі породи, поширені в Північній Європі.

В основу **господарської класифікації** покладено переважну продуктивність тварин. Із порід **молочного** напрямку

продуктивності найбільш поширеною у багатьох країнах є голландська чорно-ряба; у деяких країнах вона відома під назвою голштино-фризька (Канада, Японія, США) або фризька (Австралія, Нова Зеландія, Великобританія, Франція).

У Швеції, Польщі, Італії, колишньому СРСР та інших країнах голландську худобу використовували для створення різних порід чорно-рябої худоби. Добре поширена джерсейська порода. У СНД поширені такі породи молочного напрямку: червона степова, чорно-ряба, холмогорська, бура латвійська, англєрська (ангельнська), айрширська, істобенська, червона естонська, червона литовська, червона данська та ін.

Із порід **комбінованого** напрямку продуктивності в багатьох країнах Європи, Північної та Південної Америки, Африки розводять швіцьку буру, симентальську, шортгорнську м'ясо-молочного типу та ін.; у СНД, крім перерахованих, — бестужевську, алатауську, костромську, сичівську, лебединську, курганську, червону горбатовську, карпатську буру, кавказьку буру, юрінську, пінцгау.

Найбільш поширені у світі породи худоби **м'ясного** напрямку: абердіно-ангуська та герефордська (Австралія, Нова Зеландія, Північна й Південна Америка, багато країн Європи), шортгорнська м'ясного типу (Австралія, Нова Зеландія, Аргентина, США, Данія та ін.), шароле (Аргентина, Бразилія, США, Данія, Франція та ін.), санта-гертруда (Аргентина, Бразилія, США та ін.). У країнах колишнього СРСР, крім перелічених вище м'ясних порід, розводять казахську білоголову, калмицьку, лімузин, групи казахської та монгольської худоби.

Згідно з **географічною класифікацією**, розрізняють породи худоби:

- низинні — переважно молочні;
- гірські — тирольська, швіцька;
- степові — українська степова, червона степова та ін.

Ця класифікація умовна, тому багато порід поширені в різних географічних районах.

Найважливішою характеристикою будь-якої породи, чи то м'ясної, чи то молочної, чи то комбінованої, є її пристосованість до напряму господарства, а також до клімату місцевості розведення. Під час розведення корів необхідно знати і враховувати індивідуальні особливості та недоліки породи, розведеної на фермі.

ОСНОВНІ ПОРОДИ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Холмогорська порода великої рогатої худоби, молочного напряму. Виведена в Холмогорському та Архангельському повітах Архангельської губернії поліпшенням місцевої худоби. Здавна розводять у районах нижньої течії річки Північна Двіна; у XVIII—XIX ст. худобу холмогорської породи покращували схрещуванням із голландською породою.

Будова тіла типова для молочної худоби. Тулуб довгий, на високих ногах, лінія спини та попереку рівна, крижі трохи підняті, груди недостатньо глибокі, ноги правильно поставлені. Мускулатура щільна, суха, шкіра тонка, еластична. Масть чорно-ряба, трапляється червоно-ряба, червона, чорна, біла. Бики важать 800—900 (іноді 1000) кг, корови — 500—550 (іноді до 700) кг. Середній річний надій — 3500—5000 кг, жирність молока 3,7—3,8 %, максимально — до 5 %.

Худоба добре акліматизується, завдяки чому поширена у багатьох районах. Розводять переважно в північних та північно-східних областях Європейської частини Росії та в Сибіру.

Породу використовували під час виведення істобенської й тагільської порід.

Бура латвійська порода великої рогатої худоби, молочного напряму. Виведена наприкінці XIX — на початку XX ст.

схрещуванням місцевої худоби та різних її помісей із ангельською, північношлезвізькою та червоною данською породами.

Тулуб розтягнутий, загривок рівний, широкий, груди глибокі, спина і попереk прямі, широкі, крижі довгі, прямі й широкі, іноді звислі, задні кінцівки часто шаблісті. Масть червона різних відтінків. Кінець морди, щоки, вуха, нижня частина шиї, ніг і хвоста майже чорні. Жива маса бугаїв — 800—850, корів — 500 кг. Надої 3500—4000 кг у рік, жирність молока — 3,9—4,0 %. М'ясні якості задовільні.

Буру латвійську породу розводять у Латвії, Білорусі, Псковській, Новгородській, Ленінградській областях.

Чорно-ряба порода великої рогатої худоби, молочно-го напрямку. Виведена в СРСР схрещуванням місцевої худоби, розведеної в різних зонах, з остфриською, чорно-рябою шведською та іншими породами аналогічного походження.

У тварин чорно-рябої породи тулуб дещо подовжений, пропорційний; вим'я об'ємисте, шкіра еластична. Масть чорно-ряба. Через відмінності властивостей вихідної місцевої худоби, природні умови, рівень племінної роботи у породі утворилося кілька груп і типів, що різняться за екстер'єрними особливостями, наоєм, жирномолочністю. Тварини великі (бики важать 900—1000, корови — 550—650 кг), високої молочної продуктивності (середній річний надій — близько 4000, у племінних господарствах — до 6000 кг), але поступаються іншим групам за жирністю молока (3,6—3,7 %).

М'ясні якості чорно-рябої породи задовільні. За інтенсивного вирощування середньодобові прирости молодняку — 800—1000 г, до 15—16-місячного віку тварини важать 420—480 кг. Забійний вихід — 50—55 %. Племінна робота спрямована на вдосконалення породи методом чистопородного розведення з урахуванням місцевих умов у різних

зонах. Для поліпшення конституції тварин і підвищення молочної продуктивності в господарствах використовують биків голландської голштино-фризької породи.

Основні райони розведення: північно-західні області Росії, Україна, Білорусь, Прибалтика, Узбекистан, Урал, Західний і Східний Сибір, Далекий Схід.

Костромська порода великої рогатої худоби, молочно-м'ясного напрямку. Виведена в радгоспі «Караваєво» та племінних фермах Костромської області схрещуванням ярославської та місцевої худоби з альгауською та швіцькою породами. Затверджена 1945 р.

Одна з найбільш високопродуктивних порід молочно-м'ясного напрямку. Тварини великі, широкотілі, з міцним кістяком і добре розвиненою мускулатурою. Вирізняються інтенсивним зростанням і добрими м'ясними якостями. Масть від світло- до темно-сірої. Бики важать 850—950 (іноді до 1000) кг, корови — 550—650 кг. Середній річний надій — 4000—5000 кг, жирність молока — 3,7—3,9 %. Відгодівельні кастрати у 18 місяців важать 450—500 кг. Забійний вихід — 60 % і більше.

Костромську породу широко використовують для поліпшення продуктивних якостей багатьох порід та місцевої худоби.

Цю породу також використовували під час виведення алатауської породи.

Бестужевська порода великої рогатої худоби, молочно-м'ясного напрямку. Батьківщина — село Реп'івка (нині Новоспаський район Ульяновської області). Виведена в кінці XVIII — на початку XIX ст. схрещуванням місцевої худоби зі шортгорнською, голландською, симентальською та іншими породами. Назву дістала за прізвищем заводчика Бестужева, який започаткував племінну роботу з породою.

Худоба велика, з глибоким подовженим тулубом і міцним кістяком. Масть червона, різних відтінків (від світло-червоної

до вишневої), трапляються білі відмітини на голові, грудях, череві, вимені. Жива маса биків — 750—900 кг, корів — 500—550 кг. Надої — 3000—3800, до 4500 кг, жирність молока — 3,8—4,1 %, найбільша — 5,5 %. Худоба скоростигла, добре нагулюється і відгодовується. Забійний вихід — до 60 %.

Симентальська порода великої рогатої худоби (від нім. *Simmental* — Симентальська долина), молочно-м'ясного напрямку. Виведена в Швейцарії поліпшенням місцевої та завезеної у V ст. скандинавської худоби. Завдяки високим продуктивним якостям і гарній акліматизації поширилася в багатьох країнах. Тривалим поглинальним схрещуванням корів місцевих порід із різних країн із симентальськими биками, вивезеними зі Швейцарії, створено родинні породи, які в деяких країнах мають інше призначення (у ФРН та Австрії — флекфи, у Франції — монбельярдська, в Угорщині — угорська строката та ін.), і різні напрями — від молочного до м'ясного.

У Росію симентальську породу завозили з другої половини XIX ст. Биків використовували для схрещування з місцевою худобою — сірою українською, поліською, калмицькою, казахською та ін. У СРСР вже завозили, крім швейцарської, німецьку, угорську, австрійську симентальську худобу. Завдяки схрещуванню з різними місцевими породами утворено кілька зональних типів симентальської породи (сичівський, степовий, український, приволзький, приуральський, сибірський, далекосхідний).

Масть худоби палева, палево-строката, рідше червоно-ряба, голова і кінець хвоста білі; носове «дзеркало» рожеве, роги й копита світло-воскового кольору. Бики важать 800—1100, корови — 550—600 кг. Середній річний надій — 3500—4500 кг, жирність молока — 3,8—3,9 %. Тварини добре відгодовуються. Бички до 12 місяців важать 400—420 кг, до 18 місяців — 500—600 кг. Забійний вихід — 58—62 кг.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

Утримання великої рогатої худоби

Основні класифікації порід великої рогатої худоби.....	5
Основні породи великої рогатої худоби.....	7
Способи утримання великої рогатої худоби.....	17
Приміщення для утримання великої рогатої худоби	24
Гігієна годування.....	26
Гігієна напування	31
Гігієна доїння великої рогатої худоби.....	34
Запліднення, отелення й утримання молодняку.....	36
Правила забою великої рогатої худоби	47
Основні хвороби	50

Розділ 2

Утримання дрібної рогатої худоби

Основні породи кіз	134
Основні породи овець.....	142
Способи утримання дрібної рогатої худоби	146
Гігієна годування та напування.....	155
Гігієна доїння дрібної рогатої худоби	157
Запліднення, окіт та допомога породіллі	161
Переробляння туш.....	163
Переробляння шкур	164
Поради вівчареві	168
Поради козівникам	169
Основні хвороби дрібної рогатої худоби	170

Розділ 3 **Утримання свиней**

Основні породи свиней	257
Способи утримання свиней	261
Приміщення для утримання свиней	265
Гігієна годування та напування свиней	267
Запліднення, опорос та допомога породіллі	272
Забій і переробляння туш	275
Поради свинареві	281
Основні хвороби свиней	286

Розділ 4 **Утримання кролів**

Основні породи кролів	314
Особливості й способи утримання кролів	323
Приміщення для утримання кролів	331
Годівниці й поїлки	345
Гігієна годування кролів	350
Гігієна напування	361
Розмноження кролів	363
Забій кроля	374
Переробляння тушок кроля	378
Обробляння кролячих шкур	381
Поради кролівникам	397
Основні хвороби кролів	398
Література	412

Видавництво Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
www.trade.bookclub.ua

ГУРТОВИЙ ПРОДАЖ КНИГ ВИДАВНИЦТВА

ХАРКІВ

ДП з іноземними інвестиціями
«Книжковий Клуб
“Клуб Сімейного Дозвілля”»

61140, м. Харків-140,
просп. Гагаріна, 20-А
тел./факс +38 (057) 703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київська філія

04073, м. Київ, просп. Московський, 6, кімн. 35,
тел. +38 (067) 575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеська філія

65017, м. Одеса, вул. Малиновського, 16-А, кімн. 109
тел. +38 (067) 572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

служба роботи з клієнтами:

тел. +38 (057) 783-88-88

e-mail: support@bookclub.ua

Інтернет-магазин: www.bookclub.ua

«Книжковий клуб», а/с 84, Харків, 61001

Повна енциклопедія тваринництва / укл. Ю. Д. Бойчук. —
П42 Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. —
416 с.

ISBN 978-966-14-9328-4

Енциклопедія містить корисну інформацію про особливості порід, утримання, годування та розведення великої та дрібної рогатої худоби, свиней і кроликів, а також відомості про найпоширеніші захворювання домашніх тварин, їхнє лікування та профілактику. Особливу увагу приділено зберіганню та перероблянню продукції тваринництва. Книга буде корисною як досвідченим фермерам, так і початківцям.

УДК 619
ББК 48